

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยนี้เป็นการตรวจสอบแบบจำลองขอบเขตหน้าที่และเกณฑ์มาตรฐานของครู ประถมศึกษาที่หลักสูตรวิชาด้วยครู โดยต้องการศึกษาว่าหลักสูตรวิชาด้วยครูนั้นสอดคล้อง กับเกณฑ์มาตรฐานของครูประถมศึกษาที่สร้างขึ้นมากน้อยเพียงใด ทั้งนี้เพื่อให้เป็นแนวทาง ในการปรับปรุงคุณภาพของครูประถมศึกษาให้ดียิ่งขึ้น

ลักษณะของครูที่คืนัน ผู้วิจัยได้ประมวลมาจากความคิดเห็นของนักการศึกษา และจากผลการวิจัยต่างๆ ดังนี้

1. ลักษณะของครูที่คืนันมีความคิดเห็นของนักการศึกษา

สุรินทร์ สวัสดิ์¹ มีความเห็นว่าครูที่คืนันควรมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

1. คุณลักษณะดี คือ รูปร่างและหน้าตาดี การแต่งกายเรียบร้อย รู้จักกาลเทศะ มีความเชื่อมั่นในตัวเอง วาจาคดี พูดได้ถูกต้อง พูดคล่อง พูดได้ชัดถ้อยชัดคำและมีการปรับตัว

2. มีศิลปะในการจัดห้องเรียนถูกต้องตามหลักวิชา คือจัดห้องเรียนใหม่บรรยากาศที่เหมาะสม ถูกสุขลักษณะ ใช้อุปกรณ์การสอนให้เกิดประโยชน์ เก็บอุปกรณ์ต่างๆ ไว้ เป็นระเบียบ

3. มีความสัมพันธ์อันดีกับนักเรียน มีไหวพริบในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า

---

¹ สุรินทร์ สวัสดิ์, "ครูคืนันเป็นอย่างไร," วิทยาคาร, (กรกฎาคม, 2515),

ที่

4. มีการสอนดี มีการเตรียมการสอน มีความรู้ในเรื่องที่จะสอนและมีวิธีสอน
5. มีเจตนาดีที่ติดต่ออาชีพครู
6. มีความสัมพันธ์อันดีกับผู้นปกครอง

สาย ภาณุรัตน์² ได้กำหนดคุณสมบัติของครูโรงเรียนประถมศึกษาที่ต้องการไว้ 12 ประการดังนี้

1. ออกหัวเมืองได้
2. มีความรักอาชีพครู
3. ลักษณะท่าทางดี
4. สุขภาพทางกายดี
5. สุขภาพทางจิตดี
6. มีมนุษยสัมพันธ์ดี
7. มีความรู้วิชาการดี
8. มีทัศนคติที่ดีต่อนักเรียน
9. ใจดีและสอนดี
10. มีอุปนิสัยเหมาะสมที่จะเป็นครู
11. มีความประพฤติดี และ
12. รูระเบียบปฏิบัติราชการดี

003376

ชชู แสงศักดิ์³ ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะของครูที่คัดด้วยกับ

² สาย ภาณุรัตน์, "ครูโรงเรียนประถมศึกษาที่ต้องการ," ประชาศึกษา, (กุมภาพันธ์, 2509), 390 -397.

³ ชชู แสงศักดิ์, "ครูดี," วิทยากร, (กุมภาพันธ์, 2505), 85 -100.

สุรินทร์ ศรีศิริ และสาย ภาณุรัตน์ ซึ่งเห็นว่าครูดีจะต้องมีลักษณะ 5 ประการคือ

1. มีความสัมพันธ์กับนักเรียนดี ครูจะคงสนใจ เอาใจใส่ปัญหาของนักเรียน คอยคอยปัญหาทำให้กระจ่าง แน่แนว ไม่แสดงอารมณ์รุนแรง ไม่เยาะเย้ย รู้จักรงับอารมณ์ มีน้ำใจเป็นนักกีฬา ออกหน้า วางตัวเหมาะสมกับเด็ก ไม่สนิทสนมเกินไป ไม่ทำให้ขายหน้า รู้จักถ่อมตน เปิดโอกาสให้นักเรียนประเมินผลการสอนและตัดสินความดีงามของนักเรียน ควบเหตุผล
2. มีความรักในอาชีพครู มีส่วนช่วยแนะนำเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนเสมอ รับฟังคำแนะนำ ปรับปรุงตนเอง เสมอ ทัศนคติต่อความรู้และกิจกรรมของครู เห็นว่าอาชีพครูดี สอนไม่อมภูมิ รวมมือสนับสนุนสมาคมการศึกษาหรือวิชาที่สนใจ ทำตนให้เป็นประโยชน์ ต่อทางราชการมีความสามารถในอาชีพ และใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ต่อการสอน
3. มีจรรยาครู ไม่แพร่ข่าวดี ชื่อสัตย์ต่ออาชีพ ไม่ขโมยผลงานของคนอื่น ไม่ให้รายผู้อื่นมีมารยาทในการติดต่องานตามลำดับสายงาน ไม่อวดอ้างศาสนา ทำให้ศาสนาอื่นเสียหาย ปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ รักษาความลับของนักเรียน ไม่โฆษณาชวนเชื่อ ไม่นำผู้อื่นมาโน้มน้าให้นักเรียนฟัง ไม่เรียกร้องเงินเคื้อนเพื่อตนเอง ไม่ควรทำงานน้อยสมราคาค่าจ้าง ไม่สมัครงานตำแหน่งอื่นที่มีครูประจำอยู่แล้ว ไม่ใช้อิทธิพลส่วนตัวในทางราชการและปฏิบัติตามสัญญาที่ทำไว้กับทางราชการอย่างเคร่งครัด
4. คุณสมบัติส่วนตัวดี มีความซื่อตรง สดชื่นมีสุขภาพดี เชื่อมั่นในตัวเอง มีความคิดริเริ่ม กระตือรือร้น คิดปรับปรุงโรงเรียน เป็นกันเองกับนักเรียน รู้จักผ่อนหนักผ่อนเบา มีน้ำใสใจจริง สุภาพอ่อนโยน สุขภาพดี รู้จักร่วมมือ ไม่ทำกิริยาอาการอันน่ารำคาญ พูดชัดแต่ไม่ตะโกน ตรงต่อเวลา ให้คำแนะนำเที่ยงตรง เข้าใจกฎระเบียบและปฏิบัติโดยเคร่งครัด รู้จักรักษากินผักและกินเนื้อ
5. มีรูปร่างท่าทางดี มีใบหน้าสะอาด ทัศนคติเรียบร้อย สุภาพ โทนหนวดเคราเรียบร้อย เสื้อผ้าสะอาดเรียบร้อย รองเท้าขัดมันสะอาด สวมเสื้อผ้าเหมาะสมกับกาลเทศะ รักษาท่าทางให้สง่างาม ไม่สูบบุหรี่ หรือเคี้ยวหมากฝรั่งหรืออาหารระหว่างสอน

รักษานิ้วมือ เล็บให้สะอาดอยู่เสมอ รักษาฟันให้สะอาด แขนงกายสุขภาพ รูปร่างดี สัน
เหมาะสมควรกับการเป็นครู

พจน์ น้อยแสงศรี⁴ ได้พูดถึงคุณสมบัติของครูที่ดีว่า ครูควรมีคุณสมบัติดังนี้

1. คุณสมบัติส่วนตัว ครูที่ดีต้องต้นตัว จริงใจต่อบุคคล เข้าไหนเข้าได้ ใจบุญ
สะอาด ให้ความร่วมมือดี กล้าหาญ เป็นประชาธิปไตย รู้จักกาละเทศะ สง่าผ่าเผย ยุติ-
ธรรม ราบรื่น ใจกว้าง ซื่อสัตย์สุจริต สุภาพเรียบร้อย ซื่อเสียดี เปิดเผย มองโลกใน
แง่ดี อุดหนุน รักความก้าวหน้า มีศีลธรรมจรรยา ตรงไปตรงมา มีความรู้สึกไว เข้าใจและ
เห็นอกเห็นใจผู้อื่น และพูดจริงทำจริงเสมอ เด็กเล็กต้องการครูที่ให้ความอบอุ่น สุภาพอ่อน-
โยนและมีลักษณะเหมือนแม่ รักเด็ก

2. คุณสมบัติของครูที่เด็กชอบ คือให้ความช่วยเหลือในเวลาสอนของครู มีความ
ราบรื่น มีอารมณ์ขัน เป็นกันเองกับเด็ก มีความยุติธรรมและเห็นอกเห็นใจและเข้าใจเด็ก
ตรงข้ามเด็กจะไม่ชอบครูที่ชอบค่า คอนแอะ คุร้าย ปฏิบัติต่อเด็กด้วยความป่าเถื่อน ไร้วาจา
ดาด่างเสียดแทงหยาบคาย ความกีดกันนี้สอดคล้องกับความกีดกันของ กอ สวัสดิ์พานิชย์⁵
นอกจากนั้น กอ สวัสดิ์พานิชย์ ได้กล่าวถึงลักษณะของครูที่เด็กชอบมากที่สุดคือ มีความ
เมตตา และเอาใจใส่ต่อนักเรียนเป็นรายบุคคล ประพฤติตนเหมาะสมและสม่ำเสมอ รู้จัก
ผ่อนสั้นผ่อนยาว รู้จักยกย่องชมเชยเมื่อเด็กทำดี มีสมรรถภาพในการสอนวิชาใดวิชาหนึ่ง

⁴ พจน์ น้อยแสงศรี, "ครูที่เด็กจำไม่ลืม," ศูนย์ศึกษา, (มีนาคม - เมษายน,
2513), 30 -34

⁵ กอ สวัสดิ์พานิชย์, คู่มือสอนวิชาครู พ.กศ. (พระนคร : โรงพิมพ์อักษร-
เจริญทัศน์, 2506), หน้า 154.

สมบุรณ์ ขวัญยืน⁶ และ อรสา กุมาริ ปุกทุต⁷ ได้กล่าวถึงครูที่บุคคลประเภทต่างๆ ต้องการดังนี้ ชาวบ้านต้องการครูที่ให้ความช่วยเหลือแก่เด็กและแก่ตัวชาวบ้านเอง มีน้ำใจต่อชาวบ้าน เข้าไหนเข้าได้ ไม่ถือตัว กระทบใจได้เป็นประโยชน์ต่อชุมชน สนใจในทำสนธิกิจ ผู้บริหารการศึกษาต้องการครูที่มีความรู้ทั้งวิชาชั้นและความรู้พิเศษต่างๆไป มีความคิดริเริ่มสูง ดำรงตนให้เป็นแบบฉบับของครูที่ดีๆไป คือ มีความขยันขันแข็ง มีเศรษฐกิจดี แต่งกายเหมาะสม ประพฤติดี สุภาพเรียบร้อย มีเหตุผล เป็นมิตรกับคนทั่วไป มีน้ำใจเป็นประชาธิปไตยคือ มีความเคารพซึ่งกันและกัน มีความร่วมมือ ประสานงาน และแบ่งงานกันทำ มีความเชื่อวิสัยการแห่งปัญญา รู้จักรักศักดิ์ศรีของความเป็นครู มีความสามัคคีปรองดองกัน และรู้จักระเบียบแบบแผนของทางราชการ เด็กต้องการครูที่สอนดี สอนเก่ง เข้าใจง่าย สอนด้วยความรู้ที่กว้างขวาง เห็นอกเห็นใจนักเรียน เป็นกันเองกับเด็ก มีอารมณ์ขัน นักเรียนต้องการให้ครูเป็นประจพพอแม่ผู้ปกครอง นักเรียนต้องการความรัก ความเอาใจใส่และความเห็นอกเห็นใจจากครู ต้องการความยุติธรรมจากครู ต้องการครูที่มีความรู้ มีอารมณ์ดี หน้าที่เขาเบ็กบานอยู่เสมอ มองโลกในแง่ดี มีเหตุผล และมีความรับผิดชอบในหน้าที่และฐานะของตนเอง

เทพ การะเกด⁸ ได้สรุปผลจากการค้นคว้าว่าครูที่ดีจะต้องมีคุณลักษณะส่วนตัวและปฏิบัติดังนี้

1. มีบุคลิกภาพดี

⁶ สมบุรณ์ ขวัญยืน, "ครูที่เราต้องการ," มิตรครู, (ธันวาคม, 2512), 5.

⁷ อรสา กุมาริ ปุกทุต, "ครูที่เด็กต้องการ," วิทยาสาร, (พฤศจิกายน, 2514), 17.

⁸ เทพ การะเกด, "สมบัติของครู," ประชากรศึกษา, (สิงหาคม, 2505), 46-50.

2. ศึกษาความชำนาญรอบงาน
3. กระจ่างหรือร่นในการทำงาน
4. เป็นผู้นำที่ดี
5. มีจริยธรรมสูง
6. ดำรงตนอยู่ในที่อันเหมาะสม
7. เชื้อมั่นในคุณค่าของงาน
8. รอบรู้วิถีทางของงาน
9. ปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ
10. มีพรหิธาในการสั่งสอนอบรม
11. ไซจิตวิทยาในการสอน
12. ศึกษาเด็กให้เข้าใจ
13. พร้อมที่จะรับคำแนะนำและไปหาความรู้
14. พร้อมที่จะรับแนวคิดใหม่ๆ มาไซ
15. ไซเวลาว่างให้เป็นประโยชน์
16. ประเมินผลงานของตนเอง

ในทางพุทธศาสนาได้กำหนดคุณสมบัติของผู้สอนหรือครูไว้ 7 ประการคือ

1. ปิโย คือทำตนให้เป็นที่รัก
2. ครู คือทำตนให้เป็นที่เคารพ
3. ภาวนิโย คือวางตนในนาสรรเสริญ
4. วตุตา คือหมั่นฝึกสอน
5. วจนตุ ขโม คือรับฟังคำทักท้วงของผู้อื่น
6. คมภีร กตุตา คือสอนควยความสุขุมอึกษิ่ง

7. โนอูฐาเน นโยชาย คือไม่แนะนำในทางไมควร⁹

อารักษ์ กาญจนพิทักษ์¹⁰ ได้ลำดับคุณสมบัติที่¹¹และเหมาะสมของครูตามสี่สหพันธ์อาชีพครูแห่งโลกกล่าวไว้ดังนี้

1. ครูควรเป็นบุคคลที่มีความเข้าใจธรรมชาติและจิตใจของมนุษย์เป็นอย่างดี
2. ครูควรมีลักษณะริเริ่ม รับผิดชอบ มีอารมณ์ขัน ขยันและเสียสละ
3. ครูควรเป็นบุคคลที่มีความสามารถที่จะพูด อธิบายสิ่งต่างๆ ให้ผู้อื่นเข้าใจได้โดยแจ่มแจ้งชัดเจน

4. ครูควรมีสุภาพทั้งทางกายและจิตใจดี
5. ครูควรมีความสามารถในการเข้าใจผู้อื่นเป็นอย่างดี
6. ครูควรมีวุฒิภาวะทางอารมณ์และมีสามัญสำนึก
7. ครูควรมีความรู้ในวิชาที่ตนสอนเป็นอย่างดี
8. ครูควรมีลักษณะที่น่าคบ และมีท่าทางที่น่านับถือ
9. ครูควรปฏิบัติหน้าที่ของตนเคยสอนนักเรียน มีขันติธรรมและอดทน

ชัยรัตน์ พุทธิชาติ¹¹ ให้ความเห็นว่า การที่ครูจะสอนให้เด็กมีความรู้ดี มีความประพฤติดีตามที่ครูปรารถนานั้น ครูจะต้องพยายามทำความรู้จักเด็ก ที่ตนเองให้ดีที่สุด สิ่งที่ดีที่สุด ละเอียดละเอียดที่สุด ซึ่งรวมไปถึงพื้นฐานทางครอบครัว โรคภัยไข้เจ็บ

⁹ เจื้อ สตะเวทิน, "ผู้สอน," จันทร์เกษม, (พฤศจิกายน - ธันวาคม, 2516), 13 -15.

¹⁰ อารักษ์ กาญจนพิทักษ์, "การจัดและบริหารโรงเรียน," วารสารวิสามัญศึกษา, (กรกฎาคม - สิงหาคม, 2515), 19.

¹¹ ชัยรัตน์ พุทธิชาติ, "การรู้จักเด็ก," มิตรครู, (ตุลาคม, 2516), 20.

สภาวะจิตของ เด็กและความต้องการต่างๆ ของ เด็ก

ในด้านการสอน สุภาพ วาดเขียน ¹² ได้เสนอแนวทางสำหรับครูใหม่พึงยึดถือและปฏิบัติในด้านการสอน เพื่อให้ได้ปฏิบัติการสอนให้โดยยึดดังนี้

1. ผู้สอนจะต้องมีความรู้ มีพื้นฐานความรู้ในทางวิชาการหรือความรู้ในเรื่องที่จะสอนเป็นอย่างดี
2. รู้จักกำหนดขอบเขตของวิชาที่จะสอน
3. เข้าใจในพื้นฐานและความสามารถ สติปัญญาและความต้องการของผู้รับสอน
4. รู้จักวางแผนและเตรียมการสอน
5. พยายามทำงานให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ พร้อมกับปรับปรุงบุคลิกภาพของตนให้เหมาะสมกับการสอน

สุรางค์ จันทน์เอม ¹³ ได้กล่าวถึงเทคนิคที่ดีในการสอนของครู ดังนี้คือ ทบทวนความรู้ของนักเรียนก่อนสอน ตรงต่อเวลาในการสอน ใช้วิธีสอนหลายๆ วิธี รู้จักใช้อุปกรณ์การสอน ยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง วางแผนสำหรับการสอนอย่างละเอียด ให้การบ้านสม่ำเสมอพอเหมาะกับนักเรียน รู้จักออกข้อทดสอบ ใช้แบบทดสอบชนิดต่างๆ ในการวัดผล มีความกระตือรือร้น สนใจ และตื่นตัวอยู่เสมอ ถ่ายทอดและอธิบายข้อเท็จจริงได้อย่างกระจ่างแจ้ง กระตุ้นความสนใจของผู้เรียนและสอนให้นักเรียนรู้จักคิดอยู่เสมอ

¹² สุภาพ วาดเขียน, "ทำอย่างไรครูใหม่จึงจะสอนได้ดี," ศูนย์ศึกษา, (มีนาคม, 2508), 6.

¹³ สุรางค์ จันทน์เอม, "ขอเสนอแนะการปรับปรุงตัวครูและการสอน," มิตรครู, (มีนาคม, 2509), 15.

พัฒนา น้อยแสงศรี¹⁴ โคลงกล่าวถึงการสอนอีกเช่นกันว่า การสอนเป็นทั้งศาสตร์และศิลปะเพื่อให้การสอนมีประสิทธิภาพที่สุดนั้น ครูจะต้องมีการเตรียมพร้อมอย่างดี สิ่งหนึ่งที่ครูควรรู้คือ แผนงานในการสอน ซึ่งมีหลักสำคัญ 4 ประการคือ

1. วางจุดมุ่งหมายในการสอน หรือวางความมุ่งหมายที่เป็นพฤติกรรม
2. มีการสำรวจตรวจสอบพื้นฐานของนักเรียนก่อน
3. ลงมือทำการสอน
4. สร้างวิธีการประเมินผล

อาคม จันทสุนทร¹⁵ โคลงกล่าวว่า ผู้ที่เป็นครูต้องรู้หน้าที่และงานของครูเป็นอย่างดีซึ่งประกอบด้วย งานธุรการ เช่น ทำบัญชี เรียกรชื่อ ทำสมุดประจำชั้น ทำสมุดประจำตัวนักเรียน ทำ ค. 2. ก. ทำงานปกครองชั้นเรียน และงานจัดชั้นเรียน

สำหรับความคิดเห็นของชาวต่างประเทศเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูที่คิดเท่าที่พอจะยกตัวอย่างให้เห็นมีดังนี้

จอห์น เอฟ โอเลส¹⁶ มีความเห็นว่านักเรียนชอบครูที่เป็นมิตรให้ความช่วยเหลือนักเรียน พ่อแม่ ผู้ปกครองชอบครูที่ทำงานเก่ง ฉลาดและเอาใจใส่ดูแลเด็กเสมอ ผู้บริหารชอบครูที่ไม่ขี้เมื่อยเมื่อยหนัก คณะกรรมการบริหารชอบครูที่ไม่ขี้อันตราย ครูที่มีความรู้ดี มีน้ำใจ และเงินเดือนถูก

¹⁴ พัฒนา น้อยแสงศรี, "ระเบียบการสอนทั่วไป," มิตรครู, (กุมภาพันธ์, 2518), 26.

¹⁵ อาคม จันทสุนทร, "งานของเรา ครูประจำชั้น," มิตรครู, (กันยายน, 2516), 15.

¹⁶ John F. Ohles, Introduction to Teaching (New York: Raudom House, Inc., 1970), pp. 38 - 39.

จี วูสเลย์ วอชเบิร์น¹⁷ กล่าวว่า ครูเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษาทุกระดับ ดังนั้นครูจึงต้อง เป็นผู้ที่มีการศึกษาค้นคว้า มีความรอบรู้อย่างกว้างขวาง มีความรู้วิชาครู วิชาวิธีสอนแบบต่างๆ จิตวิทยาและพัฒนาการของเด็ก รู้ว่าเด็กแต่ละคนมีประสบการณ์และความสนใจต่างกัน รู้จักคัดแปลงสภาพในห้องเรียนให้เหมาะสม รู้ความต้องการและความสามารถของเด็ก และรู้หลักประชาธิปไตย

เรมอนด์ เอช แฮริสัน และลอเรนซ์ อี โกวิน¹⁸ มีความเห็นเกี่ยวกับลักษณะของครูที่ดี สรุปได้คือ ครูควรเป็นนักประชาธิปไตย สามารถเป็นผู้นำทางประชาธิปไตยที่ดี มีอารมณ์ขัน มีความยุติธรรมในด้านการสอน วางแผนการสอนได้ดี สอนเด็กใหญ่จักรับนิคชอบ สอนใหม่มีความศรัทธาเริ่มสร้างสรรค์ ใหญ่จักรับนิคชอบรวมกิจกรรมต่างๆ จัดกิจกรรมให้สัมพันธ์กับความต้องการและความสนใจของเด็ก

2. ลักษณะของครูจากผลการวิจัย

พ.ศ. 2511 ล้อม ไชยศรี¹⁹ ได้สำรวจลักษณะครูดีในทัศนะของนักเรียนชายมัธยมต้น โรงเรียนไตรมิตรวิทยาลัย พบว่า ประมาณร้อยละ 90 ของนักเรียนทั้งหมด ชอบครูที่พูดจาสุภาพและเห็นว่าครูควรจะได้เป็นตัวอย่างแก่นักเรียนทุกคน เช่น ความประพฤติ ความมีระเบียบวินัย ความสะอาดเรียบร้อย แต่งกายเรียบร้อย มีอารมณ์แจ่มใสร่าเริง

¹⁷ G. Woseley Washburne, What is progressive Education ? (New York : The John Day Company, 1952), pp. 82 - 83.

¹⁸ Raymond H. Harrison and Lawrence E. Gowin, The Elementary Teacher in Action (San Francisco : Wadsworth Publishing Co., Inc., 1958), pp. 44 - 48.

¹⁹ ล้อม ไชยศรี, "ลักษณะครูที่ดีในทัศนะของนักเรียนชายมัธยมต้น โรงเรียนไตรมิตรวิทยาลัย ปีการศึกษา 2510" (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2511), หน้า 36.

สุชุมเยือกเย็น มีสุขภาพสมบูรณ์ ใจดีและเข้มงวดบางครั้งบางคราว เมื่อนักเรียนกระทำผิดระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน ครูควรตักเตือนและคาดโทษไว้ก่อน ลักษณะที่นักเรียนไม่ชอบคือ ลักษณะที่รอบคอบ ขมขู่บังคับและลงโทษ

มัลลนา ปิยะมาตา²⁰ ได้ทำการสำรวจลักษณะของครู โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นครูในจังหวัดพระนครและธนบุรี จำนวน 1,406 คน ปรากฏว่า ลักษณะของครูที่ดีมีดังนี้

1. การสอนดี
2. มีเหตุผลเป็นประชาธิปไตย
3. มีความเมตตากรุณา
4. ให้ความสำคัญปรึกษา แนะนำนักเรียน
5. มีความยุติธรรม ซื่อตรง
6. มีบุคลิกภาพดี
7. มีความสัมพันธ์อันดีกับนักเรียน
8. ส่งเสริมให้กำลังใจ ยกย่องชมเชยนักเรียน

พ.ศ. 2515 พรพิมด เห่งศรีทอง²¹ ได้ศึกษาเปรียบเทียบบุคลิกภาพของครูกับนักวิทยาศาสตร์ ผลการศึกษาปรากฏว่า ครูทั่วไปเป็นผู้ที่มีความรู้ ทุ่มเทศึกษาหาความรู้ ปรับปรุงวิธีเรียนให้ดีขึ้น เขาสังคมได้ดี มีอารมณ์มั่นคง และราเริงแจ่มใส สามารถควบคุมตนเองได้ดี มีความสัมพันธ์อันดีกับนักเรียน มีความรับผิดชอบ มีความอดทน มีความมั่นคง

²⁰มัลลนา ปิยะมาตา, "การสำรวจคุณลักษณะของครูในจังหวัดพระนครและธนบุรี," (ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, 2511), หน้า 93.

²¹พรพิมด เห่งศรีทอง, "การศึกษาเปรียบเทียบบุคลิกภาพของครูกับนักวิทยาศาสตร์" (ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, 2515), หน้า 147.

สม่ำเสมอ มีเหตุผล มีความเชื่อถือได้ มีความสุภาพอ่อนโยน ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ
ไม่หลีกงานและรักเด็ก

ไพจิตร ชยางกูร²² ได้สำรวจทัศนคติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของ
โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่มีต่อนิสิตฝึกสอน เมื่อปี พ.ศ. 2509 ปรากฏว่า
นักเรียนชอบนิสิตฝึกสอนที่มีกิริยา ท่าทางสุภาพเรียบร้อย แต่งกายสุภาพสมเป็นอาจารย์
พูดจาไพเราะอ่อนหวาน ให้โอกาสนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมการสอน ใจดีมีเมตตากรุณา
ช่วยเหลือนักเรียนด้วยดีทุกด้าน พูดเสียงชัดแจ่มในเวลาสอน

คณิง จันทวงศ์²³ ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิภาพของครูที่สำเร็จการศึกษา
จากสถาบันฝึกหัดครู โดยการสอบถามครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดขอนแก่น
ผลการวิจัยตอนหนึ่งพบว่า ครูใหญ่ต้องการครูที่มีความรู้ความสามารถในวิชาพิเศษ เช่น
เกษตรกรรม พละนันทนศิลป์และศิลปะศึกษา เพื่อช่วยกิจกรรมของชุมชน

พ.ศ. 2518 วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา²⁴ ได้วิจัยเกี่ยวกับลักษณะ
ของครูที่สังคมต้องการ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ครูไม่ควรเน้นการพนัน ครูควรประพฤติตน
เป็นแบบอย่างแก่นักเรียนตลอดเวลา วางตัวเป็นกันเองกับนักเรียน มีมารยาทเรียบร้อย
ครูจะต้องมีความรู้วิชาอื่นๆ สอนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ครูควรเข้มงวด

²²ไพจิตร ชยางกูร, "การสำรวจทัศนคติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของ
โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่มีต่อนิสิตฝึกสอน" (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2509), หน้า 36.

²³คณิง จันทวงศ์, "ความคิดเห็นของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัด
ขอนแก่นเกี่ยวกับประสิทธิภาพของครูที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันฝึกหัดครู" (วิทยานิพนธ์
ครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516), หน้า 86-88.

²⁴วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, ลักษณะของครูที่สังคมต้องการ (กรุงเทพ-
มหานคร : โรงพิมพ์สามมิตร, 2518), หน้า 23.

กวคชัน ไม่ปล่อยปละละเลยต่อการที่นักเรียนทำผิดระเบียบ ครูควรอบรมความประพฤติของนักเรียนโดยสอดแทรกในชั่วโมงสอน ทำโทษนักเรียนสมเหตุสมผล ครูควรให้ความสนิทสนมกับเด็ก ให้คำแนะนำช่วยเหลือเมื่อเด็กประสบปัญหา ครูควรมีเสียงสุกใสแจ่มใส แต่งกายเรียบร้อย ใช้คำพูดไพเราะเสมอ ควรมีอารมณ์ขันบางโอกาส มีสุขภาพดีทั้งร่างกายและจิตใจ มีลักษณะเป็นผู้นำ

ค.ศ. 1947 ปอล วิทที่²⁵ ได้วิเคราะห์ลักษณะของครูที่ดีจากจดหมายของนักเรียนชั้นประถมและมัธยม จำนวน 12,000 ฉบับ พบว่า ครูที่ดีมีคุณลักษณะสำคัญที่สุด 12 ประการคือ

1. มีทัศนคติที่ดีต่อประชาธิปไตย
2. มีความกรุณาและสนใจเด็กเป็นรายบุคคล
3. อ่อนน้อม
4. มีความสนใจกว้างขวาง
5. ลักษณะหาทางดี
6. ยุติธรรม ไม่แบ่งพรรคแบ่งพวก
7. มีอารมณ์ขัน
8. มีความประพฤติดี กงเส้นคงวา
9. สนใจในปัญหาของเด็ก
10. รู้จักยืดหยุ่น
11. รู้จักยอมรับและยกย่อง
12. นำวิธีแปลกๆ ใหม่ๆ มาสอน

²⁵ Paul Witty, "An Analysis of the Personality Traits of the Effective Teacher, " Journal of Educational Research, (1947), 622-671.

ค.ศ. 1956 โรเบิร์ต อาร์ คาร์ค และอี. ซี. เอสตราบรูก²⁶ ได้ทำการวิเคราะห์งาน (Job Analysis) ผลของการวิเคราะห์พบว่า คุณลักษณะที่ดีของครูมี 5 ประการ คือ ด้านความสัมพันธ์กับนักเรียน ด้านการสอน ด้านการยอมรับจรรยา ด้านคุณสมบัติส่วนตัว ด้านลักษณะท่าทาง ครูที่คัดกรองสนใจและพยายามที่จะเข้าใจปัญหาของนักเรียน ตอบปัญหาทุกปัญหา อยุ่ให้เรื่องส่วนตัวมาเกี่ยวข้องกับทัศนคติที่มีต่อนักเรียน พยายามขจัดเรื่องยุ่งยากและอุปสรรคต่างๆ พยายามควบคุมอารมณ์ มีหัวใจเป็นนักกีฬา ใจคอหนักแน่น เมื่อมีนักเรียนตามปัญหา หรือเมื่อตนเองไม่สามารถตอบได้ ไม่สนใจนักเรียนเพียงคนเดียวคนหนึ่ง ไม่สนับสนุนกับนักเรียนมากเกินไป ไม่ทำให้นักเรียนอับอาย ชมเชยนักเรียนเมื่อทำงานได้ผลก้าวหน้า ให้นักเรียนมีส่วนร่วม ในการเรียนการสอนและเมื่อนักเรียนทำผิด มีการตักเตือนโทษด้วยความมีเหตุผล

ค.ศ. 1948 เดวิด จี. ไรวิน และคณะ²⁷ ได้เริ่มศึกษาองค์ประกอบของครูทั้งหมด 5 ด้านคือ

1. ด้านพฤติกรรมในชั้นเรียน พบว่าครูที่ดีมีลักษณะ 3 ประการคือ
  - 1.1 ให้ความอบอุ่น มีความเข้าใจและมีความเป็นมิตร
  - 1.2 มีความรับผิดชอบ ทำงานอย่างมีระบบแบบแผน
  - 1.3 มีความกตริเริ่มสร้างสรรค์

²⁶ Robert R. Karch and E. C. Estrabrook, 250 Teaching Techniques (Milwaukee : The Bruce Publishing Co., 1956), pp. 120 - 131.

²⁷ David G. Ryans and Others, Characteristics of Teachers (Washington D.C. : American Council on Education, 1970), p.82.

2. ด้านทัศนคติ พบว่าครูที่สัมภาษณ์ครั้งนี้
  - 2.1 สนใจในความคิดเห็นของนักเรียน
  - 2.2 สนใจความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตยในชั้นเรียน
  - 2.3 สนใจความคิดเห็นของผู้บริหารและผู้อื่น
3. ด้านทัศนคติต่อการศึกษา ครูที่เลือกเอาการเวียนเป็นศูนย์กลาง
4. ด้านความสามารถทางภาษา ครูที่คัมนี้มีความเข้าใจภาษาพูดและพูดได้
5. ด้านความมั่นคงทางอารมณ์ ครูที่คัมนี้มีอารมณ์มั่นคง สม่่าเสมอและปรับตั

อย่างค
ได้ค

พ.ศ. 2518 นั้นหนา ฮันศิริ 28 ได้วิจัยเกี่ยวกับความคิดเห็นของผูบริหาร การศึกษาในจังหวัดราชบุรี เกี่ยวกับขอบเขตหน้าที่และ เกณฑ์มาตรฐานของครูประถมศึกษา ผลปรากฏว่า ผูบริหารการศึกษาเห็นว่าครูประถมศึกษาที่ดี ควรจะมีความรู้ ทักษะ ทัศนคติ หน้าที่และงานครูดังนี้

1. ความรู้ของครู
  - 1.1 ความรู้วิชาสามัญ ความรู้ที่จำเป็นมากที่สุดได้แก่
    - ความรู้ที่เกี่ยวกับลักษณะโครงสร้างพื้นฐานของภาษาไทย
    - การสงวนทรัพย์สินากรธรรมชาติ
    - ปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน
    - ชาวและเหตุการณ์ปัจจุบัน

²⁸นั้นหนา ฮันศิริ, "ความคิดเห็นของผูบริหารการศึกษาในจังหวัดราชบุรี เกี่ยวกับขอบเขตหน้าที่และ เกณฑ์มาตรฐานของครูประถมศึกษา" (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518), หน้า 86 - 88.

1.2 ความรู้วิชาครู ที่จำเป็นมากที่สุดได้แก่

- ความรู้เกี่ยวกับการจัดห้องเรียน
- การจัดการรายสอน
- จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา
- เนื้อหาสาระของหลักสูตร
- ขั้นตอนของการนำหลักสูตรไปจัดทำบันทึกการสอน
- วิธีสร้างแรงจูงใจ
- จิตวิทยาเกี่ยวกับเด็ก
- การเลือกใช้กิจกรรมต่างๆ ให้เหมาะสมกับบทเรียน
- วิธีสร้างอุปกรณ์งายๆ

2. ทักษะในการสอน ที่จำเป็นมากที่สุดได้แก่

- เตรียมการสอน และทำบันทึกการสอน
- พูดจาชัดเจน พังเข้าใจง่าย
- ส่งเสริมให้นักเรียนใฝ่รู้

3. ทัศนคติของครู

- ขยันและตื่นตัวทางวิชาการ เสมอ
- มีความยุติธรรม
- มีระเบียบวินัย
- มีความรับผิดชอบ
- ตรงต่อเวลา
- มนุษย์สัมพันธ์ดี
- ซื่อสัตย์
- กริยาวาจาสุนภาพ อ่อนโยน ยิ้มแย้ม

4. หน้าที่และงานของครู

- เป็นตัวอย่างที่ดีของนักเรียน
- ตรวจสอบงานของนักเรียน
- ประสานงานกับครูใหญ่ และเพื่อนร่วมงาน
- ปกครองนักเรียน
- รู้และปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียน
- จัดทำรายงานผลการเรียน
- การจัดอุปกรณ์และเอกสารให้เป็นระเบียบ

ในปีเดียวกัน นินา เพชรสม²⁹ ได้วิจัยเรื่องความคิดเห็นของครูประจำการ และนักศึกษาวิทยาลัยครูในจังหวัดราชบุรี เกี่ยวกับขอบเขตหน้าที่และเกณฑ์มาตรฐานของครู ประถมศึกษาโดยแบ่งเป็น 4 หมวดเช่นกันคือ หมวดความรู้ ทักษะในการสอน ทักษะจิตของครู หน้าที่และงานของครู ความคิดเห็นส่วนใหญ่เห็นว่า ครูควรจะมีความรู้ในเรื่อง สาเหตุและผลของเรื่องปรากฏการณ์ธรรมชาติ ชนิดประโยชน์โทษและการป้องกันยาเสพติด ความก้าวหน้าใหม่ๆ ทางวิทยาศาสตร์ คำนวณวิชาครูควรจะช่วยเหลือแนะนำครูใหม่ได้ ศึกษาสาเหตุความก้าวหน้าของนักเรียนเพื่อแก้ไข และให้คำปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ ตามสมควร ในด้านทักษะครูควรจะสามารถจัดลำดับเนื้อหาวิชาที่จะสอนได้อย่างเหมาะสม ศึกษาเพิ่มเติมในวิชาที่จะสอนอยู่เสมอ ใช้คำพูดได้อย่างเหมาะสมและชัดเจน ใช้ภาษาในการสื่อความหมายได้อย่างถูกต้องทั้งการพูด การเขียน การอธิบาย และการถ่ายทอดความรู้ในด้าน ทักษะจิต ครูควรจะขยันและกระตือรือร้นในการทำงาน มีวาจาสุภาพเป็นมิตร มีใจเมตตาแก่-

²⁹ นินา เพชรสม, "ความคิดเห็นของครูประจำการและนักศึกษาวิทยาลัยครูในจังหวัดราชบุรี เกี่ยวกับขอบเขตหน้าที่และเกณฑ์มาตรฐานของครูประถมศึกษา" (วิทยานิพนธ์ครูศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย" จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518), หน้า 65-68.

นักเรียนทุกคน เสียสละให้เกียรติแก่ผู้อื่น ส่วนคำหน้าที่และงานครู ครูควรทำบัญชีเรียกชื่อ
ได้ มีการเตรียมการสอนเป็นอย่างดีที่ต่อนักเรียนและคนทั่วไป

ระคม บุญเรือง³⁰ ได้วิจัยเกี่ยวกับขอบเขตหน้าที่และเกณฑ์มาตรฐานของครู
ประถมศึกษาคือเช่นกัน โดยสำรวจความคิดเห็นของนักเรียนและครูปกครองในจังหวัดอุตรดิตถ์
นักเรียนส่วนมากเห็นว่า ครูควรมีความรู้ทั้งวิชาสามัญและวิชาครูมากที่คู่กันในเรื่องเกี่ยวกับวิธี
การทางศาสนา การร้องเพลงไทยแกมหรือเพลงไทยสากล เกษตรกรรมเบื้องต้น พื้นฐาน
ทางครอบครัวของเด็ก ในด้านทักษะในการสอนครูควรจะสามารถอธิบายได้แจ่มแจ้งชัดเจน
สร้างบรรยากาศให้เป็นกันเองกับนักเรียน ใช้ภาษาในการสื่อความหมายได้อย่างเหมาะสม
และสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างฉลาด ครูควรมีทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับไม่ชอบบอขายมุข
มีความยุติธรรม ชอบสอน รู้จักควบคุมอารมณ์ และครูควรจะทำหน้าที่ของครูได้ คือ เป็นตัว
อย่างที่ดีของนักเรียน รู้และปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียน จัดเก็บเอกสาร อุปกรณ์การ-
สอนเขาหมวดหมู่ และตรวจสมุดทำงานของนักเรียน ส่วนครูปกครองมีความคิดเห็นว่า ครูควร
จะรู้จักหลักและวิธีการแนะแนว วิธีการทางศาสนา เกษตรกรรมเบื้องต้น สอนได้อย่างมี
ประสิทธิภาพ จำชื่อนักเรียนได้ นำนิทานมาประกอบการสอนได้ มีความสามัคคี แต่งกาย
เหมาะสม เป็นกันเอง ยุติธรรม ทำสมุดรายงานประจำตัวนักเรียน ดูแลช่วยเหลือเมื่อนัก-
เรียนเจ็บป่วย และรวมกิจกรรมของชุมชนได้เป็นอย่างดี

ผลการศึกษา ค้นคว้าและวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูที่ดี ทั้งของนักการศึกษา
ชาวไทยและชาวต่างประเทศ สรุปให้อยู่ในหมวดต่าง ๆ ได้ 4 หมวดดังนี้

³⁰ ระคม บุญเรือง, "ความคิดเห็นของนักเรียนและครูปกครองในจังหวัดอุตรดิตถ์
เกี่ยวกับขอบเขตหน้าที่และเกณฑ์มาตรฐานของครูประถมศึกษา" (วิทยานิพนธ์ครุศาสตร-
มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518), หน้า จ. -ฉ.

หมวด ก. ความรู้ของครู (ความรู้วิชาสามัญและความรู้วิชาครู)

ครูที่ดีมีลักษณะดังนี้คือ มีความรู้ วิชาพื้นฐานและวิชาชีพเป็นอย่างดี วิชาครูและเหตุการณ์ประจำวัน มีความรู้วิชาที่สอนอย่างถ่องแท้ มีความรู้ที่จะสอนวิชาอื่นๆ ใฝ่หาความรู้และเข้าใจการใช้หลักสูตร รู้จิตวิทยาการศึกษา จิตวิทยาพัฒนาการเด็ก จิตวิทยาทั่วไป รู้วิธีผลิตและใช้อุปกรณ์การสอน รู้วิธีการสอนแบบต่างๆ รู้ระเบียบการวัดผลและหลักการวัดผล สามารถใช้แบบทดสอบชนิดต่างๆ ได้ รู้หลักการแนะนำผู้ปกครองและนักเรียน สามารถแนะนำค่านิยมผู้ปกครองนักเรียน เป็นที่ปรึกษาให้ความรู้แก่สังคมได้ และรู้ระเบียบราชการเป็นอย่างดี

หมวด ข. ทักษะในการสอนของครู ครูที่ดีมีทักษะในการสอนดังนี้

มีการวางแผนการสอน บันทึกการสอนล่วงหน้าทุกครั้ง มีวิธีการสอนที่เข้าใจง่าย ใช้วิธีสอนหลายๆ วิธี สอนให้เด็กเจริญงอกงามตามความมุ่งหมายของหลักสูตร สอนได้หลายวิชาอย่างมีประสิทธิภาพ ใช้หลักจิตวิทยาในการสอน ทบทวนความรู้นักเรียนก่อนสอน สอนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล จำชื่อนักเรียนที่สอนได้แม่นยำและรู้พื้นฐานทางครอบครัวของเด็ก ฐานะทางของเด็ก ใช้อุปกรณ์การสอนได้เหมาะสมกับลักษณะวิชาและสภาพการเรียนการสอน กระตุ้นให้นักเรียนสนใจ สอนให้นักเรียนรู้จักคิด รู้จักคนควา เปิดโอกาสให้นักเรียนคิดอย่างอิสระเสรีอย่างมีเหตุผล สื่อความหมายได้ทั้งการพูดและการเขียน ถ่ายทอดและอธิบายได้แจ่มแจ้ง ชัดเจน ตอบปัญหาให้นักเรียนได้กระจ่าง ให้การบ้านสม่ำเสมอ เหมาะ และวัดผลการเรียนการสอนได้ถูกต้องตามหลักวิชา

หมวด ค. ทศนคติของครู ครูที่ดีมีทัศนคติต่างๆ ดังนี้

รักและศรัทธาในอาชีพครู รักการสอน เข้มแข็ง อดทน มีศีลธรรม สุจริต ประหยัด รอบคอบ มีเหตุผล อารมณ์ดี ราวเรียงเสมอ มีอารมณ์ขัน ตรงเวลา รู้จักกาลเทศะ มี-

ระเบียบ เสียสละ สุภาพ กตัญญู มองโลกในแง่ดี รักความเป็นมิตร รักความสามัคคี เป็น
 ประชาธิปไตย ให้เกียรติและไม่ดูถูกผู้อื่น ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เห็นอกเห็นใจ
 นักเรียนและผู้อื่น มีน้ำใจเป็นนักกีฬา ชยันนกระตือรือร้นในการทำงาน ใฝ่หาความรู้ ศึกษา
 เพิ่มเติมและปรับปรุงตนเองเสมอ รักษาความดีไว้ได้ มีวัฒนธรรมและกิริยารวมดี

หมวด ง. หน้าที่และงานของครู

ครูที่มีความสามารถ ทำหน้าที่เรียกชื่อสมมุติประจำวันและทะเบียนประวัตินักเรียน
 สมุครายงานประจำตัวนักเรียน ทำรายงานผลการเรียน จัดชั้นเรียนใหม่มีบรรยากาศส่งเสริม
 การเรียน นอนอยู่ สะอาดเรียบร้อย เก็บสิ่งของเครื่องใช้และอุปกรณ์ต่างๆ ไว้เป็นระเบียบ
 เรียบร้อย ง่ายต่อการใช้ ปกครองนักเรียนและความคุมชั้นเรียนใ้เรียบร้อยตามหลักการ
 ของประชาธิปไตย ดูแลความปลอดภัยของนักเรียน อบรมสั่งสอนนักเรียน ตรวจสอบสุขภาพของ
 นักเรียนทุกเช้า ช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหา เมื่อเจ็บป่วย สอดส่องดูแลทรัพย์สินสมบัติของโรง-
 เรียนและนักเรียนตลอดจนเพื่อนร่วมงาน ทำงานธุรการของโรงเรียน ปฏิบัติตามระเบียบ
 ข้อบังคับของโรงเรียน ทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชา ทำงานร่วมกับ
 เพื่อนร่วมงาน คนงานและผู้อื่นไว้ดี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย